

жим доступа: http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/katholic/Article/ChurIntern.php.

10. Шевченко Т. Правовий статус Інтернет-ЗМІ в Україні: проблеми, перспективи врегулювання [Електронний ресурс] / Т. Шевченко // Юридична газета. — Режим доступу: <http://www.yur-gazeta.com/ua/oarticle/1120/>.

Анастасія Полякова

РОЗВИТОК РЕЛІГІЙНОЇ ТЕМАТИКИ В ЧАСОПИСІ «УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖДЕНЬ» (2007—2012 рр.)

Аналізується розвиток релігійної тематики і різноманітність жанрових форм та їх відповідність темі і проблемі публікації.

Ключові слова: часопис «Український тиждень», релігійна тематика, жанри.

Анализируется развитие религиозной тематики и разнообразие жанровых форм и их соответствие теме и проблеме публикации.

Ключевые слова: журнал «Український тиждень», релігійна тематика, жанри.

The development of religions thematics, genre diversiby and their accordance with the subject and the problem of publication have been analyzed.

Key words: publication «Ukrainskyi tyzhden» («Ukrainian week»), religious themes, genres.

Актуальність. Проблема дослідження контенту сучасних українських засобів масової інформації є актуальною для журналістикознавства. Важливим є вивчення саме україномовних періодичних видань, яких дуже мало в країні. Одним із таких часописів є журнал «Український тиждень». Журнал виходить від 2007 р., але поки що не досліджений сучасними науковцями. В цій статті аналізується релігійна тематика на сторінках видання.

Стрімке збільшення релігійної інформації у засобах масової комунікації України свідчить про зростання ролі Церков та релігійних організацій у суспільному житті. Популярність релігійної теми в ЗМК можна пояснити тим, що різні конфесії беруть активну участь у суспільно-політичному й культурному житті країни. Отже, журналісти вважають за потрібне висвітлювати релігійні проблеми в контексті сучасності.

Необхідно відзначити, що всі громадсько-політичні часописи тим чи іншим чином звертаються до вказаної тематики. Не є винятком і журнал «Український тиждень». Згідно з назвою цього засобу масової інформації та його концепцією, статті у часописі стосуються подій, які відбулися в Україні впродовж минулого тижня. Редакція намагається дотримуватися цього положення майже в усіх тематичних блоках від першого дня свого існування.

Релігійна тематика в суспільно-масовій періодиці, зокрема у цьому часописі, мало вивчена. З огляду на це висвітлення проблем релігії в «Українському тижні» є актуальним. Часовий термін (2009—2012 рр.), в якому будуть досліджуватися журналістські матеріали, обумовлений тим, що впродовж цього періоду можна дослідити динаміку розвитку вказаної теми, проблеми, жанрово-стильові модифікації.

Мета: дослідити контент «Українського тижня» в аспекті релігійної інформації.

Ступінь дослідження проблеми. Питаннями релігійної тематики в суспільно-масових ЗМІ займаються А. Бойко [1], Л. Кашинська [4] та ін. Однак ці науковці не вивчали публікації в часописі «Український тиждень». Л. Кашинська аналізує цю тематику на матеріалі російських засобів масової інформації, А. Бойко лише коротко вивчала деякі аспекти діяльності журналу. Взагалі, «Український тиждень», незважаючи на його п'ятирічну історію виходу на інформаційний ринок України, а також на значні тиражі і популярність серед читачів, не досліджувався журналістикознавцями.

Жанри, в яких висвітлюється та чи інша тематика, досліджували різні вчені, зокрема В. Здоровега [3], Г. Мельник й А. Тепляшина [5], В. Самарцев [7] та багато інших.

Журнал «Український тиждень» почав виходити 2007 р. українською мовою. У цьому ж році був започаткований його електронний варіант, який повністю дублює публікації друкованої версії. Співробітники редакції та інші автори журналу пишуть лише про актуальні події, що відбуваються в Україні. Це зумовлено, крім назви часопису, ще й рубрикацією. Матеріали містяться у постійних рубриках: «Новини», «Світ», «Політика», «Економіка», «Суспільство», «Культура», «Історія», «Подорожі», «Майже серйозно». Проте більшість публікацій релігійної тематики впродовж 2007—2009 рр. містились

у рубриках «Історія» і «Подорожі». Жанрові форми матеріалів обмежувалися статтею і подорожнім нарисом.

Публікації рубрики «Історія» в релігійному аспекті були присвячені формуванню держави Київська Русь, прийняттю християнства, фольклорним традиціям і релігії, а також проблемам історичного висвітлення деяких аспектів язичництва тощо. Відповідно означена тематика реалізувалась у жанрі статті-розповіді просвітнього характеру. Часто статті ілюструвалися фотографіями сакральних пам'яток, зокрема ікон. Матеріали також супроводжувалися малюнками редакційного художника, іноді ці ілюстрації нагадували комікси. Проблеми релігій висвітлювалися переважно у публікаціях історичного плану або в подорожніх нарисах.

Лише 2008 р. в часописі почали друкуватися інтерв'ю з особами, пов'язаними з релігією. Одним із перших було інтерв'ю з Борисом Гудзяком, ректором Українського Католицького Університету (інтерв'юер — журналіст Роман Кабачій). Воно вийшло п. н. «Вселенська наука» (2008. — 10—16 жовт.). У поставлених запитаннях відчувалася необізнаність журналіста з тематикою. Загальний тон публікації, зокрема запитань, був зверхньо-іронічним. Наприклад, журналіст у контексті розповіді Б. Гудзяка про толерантність греко-католиків подав репліку: «Але це радше не толерантність, а можливо, нерішучість». На це респондент мусив пояснювати різницю між цими поняттями. Також викладання богослов'я у Католицькому університеті журналіст іронічно назвав екзотикою (це не етично для країни з давньою релігійною традицією), УКУ — Галицьким католицьким університетом.

2008 р. на обкладинці журналу «Український тиждень» (2008. — 14 лют.) були зображені: жінка, яка називає себе Марія Деві Христос, — вона очолювала «Біле Братство», і Сандей Аделаджа, пастор Церкви «Посольство Боже». Тему номера, яку «винесено» на обкладинку, розкриває гасло: «Секти наступають!». Однак у самих статтях містилася виважена інформація про різні релігійні організації і про те, що таке секти. Тобто обкладинка видання була розрахована на сенсаційність та привернення уваги.

Серйозного аналізу релігійної ситуації в Україні та світі на той час в журналі не було. Не публікувалися новини з релігійного життя держави, не друкувалися інтерв'ю з представниками конфесій або

релігієзнавцями. Винятком можна вважати публікації В. Васютіна «Справа священників-паліїв» і О. Нараленкової «Президент виніс із дому ікони» (2008. — 11 квіт.), присвячену виставці староукраїнської ікони на склі.

Статті про святі місця і сакральні святині географічно обмежувались Україною, зокрема Києвом, Львовом, Кам'янець-Подільським, Черніговом, лише була опублікована стаття Марічки Масей «Перлина в колючому дроті» (2008. — 1 лют.), у якій йшлося про подорож журналістки до Єрусалима.

Однак уже 2009 р. ситуація дещо змінилася: зросла кількість публікацій релігійної тематики, урізноманітнилися жанри матеріалів. З'явилися аналітичні статті, огляди, інтерв'ю, подорожні нариси, повідомлення, замітки, листи в редакцію, нариси-портрети церковних діячів минулого і сучасності тощо. Релігійна тематика висвітлюється у контексті поточних подій, історії, культури, літератури, мистецтва, життя Церкви, політики, економіки, освіти. У виданні друкувалися матеріали журналістів, які працюють у редакції часопису, а також фахівців-істориків та релігієзнавців, що виступають як позаштатні журналісти-фрілансери, — Т. Антошевського, В. Єленського, Т. Литвина, М. Мариновича, Л. Филиповича, А. Юраша та ін. У результаті публікації стають більш фаховими, а стиль статей — розмовно-популярним, іноді публіцистичним.

2009 р. побачив світ тематичний випуск журналу, який майже повністю присвячений релігійним проблемам, різним аспектам церковного життя в Україні (6—12 лют.). Цей номер відкривався аналітичною статтею М. Мариновича «Говорити Богу правду», присвяченою патріарху Російської православної церкви Кирилу. У публікації простежено можливі наслідки позиції патріарха для розвитку релігійних конфесій в Україні.

У випуску була опублікована стаття Т. Литвина «Мамо, хто створив Бога?» — науково-популярний текст, у якому узагальнено сучасні теорії створення світу, зокрема в його релігійному трактуванні. Також у номері було вміщено дві статті, які можна кваліфікувати як подорожні нариси: «Велика мечеть у Бахчисараї» та «Білі гори Донбасу», присвячений Святогорській лаврі.

Отже, з 2009 р. в «Українському тижні» почали публікувати поточні новини конфесійного життя держави. Досліджуючи контент

тижневика за 2010—2012 рр., можна дійти висновку, що на його сторінках вміщено багато публікацій, присвячених різним аспектам релігійного життя України. Всі вони реалізуються у багатьох жанрах. Це, наприклад, «Геополітика від Святослава» (2010. — 19—25 листоп.) — історико-аналітична стаття; «Влада та її церква» (2011. — 14—20 січ.) — проблемна стаття, що розкриває домінування Української православної церкви Московського патріархату та прихильність до неї державної влади України; «Приречені на толерантність» (2010. — 10—16 груд.) — стаття-роздум щодо проблем релігійної толерантності; «(Пере)охрещення» (2010. — 10—16 груд.) — слово редактора, в якому політичні проблеми тісно переплетені з релігійними; «Післямова до різдвяної листівки» (2011. — 14—20 січ.) — про неоднозначну роль Церкви у житті України; «Єдність у Христі» (2010. — 10—16 груд.) — стаття про конфлікти між православними Церквами; «Чи могла б бути Русь мусульманською?» — наукова стаття про хрещення Русі; «Світло і тінь православ'я» (2010. — 10—16 груд.) — стаття про розвиток українського і російського варіантів православ'я та різне історичне коріння двох народів; «Фундаменталізм проти християнства» (2010. — 10—16 груд.) — аналітична стаття, присвячена церковно-політичним подіям в Україні; «Християнська країна» (2010. — 10—16 груд.) — аналітична стаття про співіснування різних конфесій в Україні; «У Сосниці зруйновано козацьку дерев'яну церкву» (2010. — 17—21 груд.) — інформаційна стаття про злочинну недбалість влади; «Він є українським патріархом не за посадою...» (2010. — 10—17 лют.) — портретний нарис, присвячений життю і діяльності Йосипа Сліпого. Така популярність цієї теми в журналі пояснюється тим, що різні конфесії беруть активну участь у суспільно-політичному і культурному житті країни, тому журналісти вважають за потрібне висвітлювати релігійні проблеми в контексті сучасності.

В «Українському тижні» можна спостерігати певну трансформацію жанрів, у яких висвітлюється релігійна тематика. Подорожній нарис, що публікується майже в кожному журнальному випуску, набуває нових ознак: він перетворюється на рекламну статтю. Ці процеси спостерігаються у багатьох періодичних виданнях, про що писав науковець К. Панцерев [6].

На шпальтах видання публікації про міста і села України, сакральні пам'ятки, церковну архітектуру з'являються у рубриці

«Навігатор / Подорожі». Тематику для статей є відвідування релігійних архітектурних пам'яток України у Києві, Львові, Чернігові, Кам'янці-Подільському, Чернівцях, на теренах Закарпаття, Тернопільської області тощо. Популярними є матеріали про православні лаври в Україні — Києво-Печерську, Почаївську, Святогорську. Також журналісти писали про унікальні старовинні дерев'яні храми козацької доби, зокрема у м. Новомосковськ (Дніпропетровська обл.), карпатських селах, про католицькі костели при фортецях, кримські древні мечеті і печерні храми тощо.

Означена інформація завжди подається від першої особи — розповідь веде журналіст, який побував у цих місцях. Публікації рясніють цікавими подробицями — анекдотичними історіями, курйозами, міфічними, романтичними або смішними моментами з історії пам'яток культури і релігії. Емоційний стиль статей характеризується використанням метафор, багатьох порівнянь. Переважають визначення-порівняння на кшталт: «новий Вавель», «ще один Версаль», «український Рим», «дніпровська Флоренція». Найвні також пропозиції суто рекламного характеру: «Якщо ви не бували у раю, то приїздіть у Бережани»; «Треба неодмінно відвідати Святі Гори. І негайно» та ін. Публікації завжди супроводжуються яскравими і дуже виразними сюжетними фотографіями. Ці моменти простежуються у статтях: «Білі гори Донбасу», «Велика мечеть у Бахчисараї», «Місто короля Крака», «У глиб минулого: інший бік заповідника «Чигирин», «Усупереч топоніміці», «7 фактів про Коломию», «Ще до народження Будди» (2009. — 6—12 лют.), «Збережені Богом» (2010. — 5—12 берез.), «Небесна твердь», «Белзький трикутник» (2010. — 12—18 листоп.) та багато інших.

Для кращого інформування читачів друкуються адреси та контактна інформація про готелі, подаються ціни у ресторанах, музеях, вартість автобусних та залізничних квитків із Києва чи Львова. Це є ознаки рекламної публікації.

Упродовж 2011—2012 рр. у тижневику частіше публікуються матеріали на актуальні суспільно-політичні теми, як-от: В. Матола «Присутність В. Ющенко свідчить про несерйозність ініціативи УАПЦ і УПЦ КП об'єднатись» (2011. — 3 квіт.), «Журналістів попросили не ставити Кірілу питання в Чернівцях» (2011. — 1 жовт.), О. Турій «Греко-Католицька Церква та українська національна іден-

тичність в Галичині» (2012. — 24 лют.), «Любомир Гузар впевнений, що радикальні акції з вилами не матимуть позитивного ефекту» (2011. — 20 груд.), «Главі УГКЦ шкода, що влада молиться лише з УПЦ МП» (2011. — 26 груд.).

Збільшення у 2011—2012 рр. інформації про функціонування Церков і релігійних організацій в Україні та потреба в аналітичних публікаціях привела до того, що в журналі з'явився фахівець, який спеціалізується на релігійній тематиці, — Павло Берест. Він є автором аналітичних публікацій, зокрема: «Поле битви — Україна, або Канонічні проти канонічних», «Найдавніші православні патріархати підтвердили неканонічність претензій РПЦ на Україну» (2011. — 28 серп.), «УПЦ КП та УАПЦ дали фальстарт» (2011. — 30 верес.), «Церква — совість суспільства чи прислужниця влади?» (2011. — 21 жовт.), «Буковинська церква не належить до «руського мира» (2011. — 30 жовт.), «Принуждение к «русскому миру» дає перші збої» (2011. — 20 листоп.), «Куди йде УПЦ: внутрішня боротьба в УПЦ МП матиме великий вплив на релігійну ситуацію і безпеку країни», «Об'єднання УПЦ КП і УАПЦ вчергове зазнало краху» (2011. — 15 груд.), «Церковний переворот: проросійські сили беруть гору в УПЦ МП» (2012. — 22 лют.).

П. Берест, як і деякі інші автори, що спеціалізуються з релігійної тематики, використовують концепт «русский мир», синонімічний словосполученню «політичне православ'я». Це поняття, що стало вже терміном, є більш точним і влучним, але за своїм значенням більш широке. Воно не вичерпується лише імперською ідеологією Російської Федерації, а охоплює також будь-яку політичну діяльність Церков: участь у виборах в органи влади, членство в політичних партіях, агітацію за будь-яку політичну силу тощо.

Лише перелік назв статей П. Береста свідчить про увагу журналіста до церковних проблем, але винятково тих, що пов'язані з православ'ям або сенсаційними фактами. Повз його увагу пройшли проблеми протестантів, яких в Україні немало, а також мусульман, іудеїв, представників інших релігій та вірувань.

Журнал «Український тиждень» публікує матеріали, які стосуються тільки України, — це концепція журналу, відображена вже у назві. Статті створюються за «правилом наближення інтересів», про це йдеться у книжці «Гід журналіста» [2]. Це правило ґрунтується

на твердженні, що найбільше люди цікавляться самими собою. Тож й журналісту необхідно добирати ті новини та події, які аудиторія може співвіднести із власним життєвим досвідом, проблемами та сферою інтересів [2, с. 12].

У виданні «Гід журналіста» виокремлюють такі параметри (правила) наближення зацікавлень: правило географічного наближення; правило хронологічного наближення; правило емоційного наближення; правило наближення за специфічними інтересами; наближення за принципом популярності і наближення за принципом рідкості. Всі ці параметри характерні для публікацій «Українського тижня» [2, с. 12].

Переважає кількість статей релігійної тематики про Україну або сусідні країни (Польща, Росія) таким чином дотримуються принципу наближення інтересів. Більша частина статей присвячена сучасним подіям. У часописі публікації подаються так, щоби викликати інтерес, зацікавленість, інші емоції. Специфічними інтересами вважаємо релігійну тематику, оскільки вона цікавить не всю аудиторію часопису, крім того, погляди на релігійні проблеми можуть бути діаметрально протилежними. У часописі висвітлюються популярні теми — сенсаційні події, зустрічі з відомими людьми, розповіді про часто відвідувані туристичні релігійні об'єкти тощо. Останнім є принцип рідкості — журналісти «Українського тижня» знаходять ексклюзивну інформацію про релігійні об'єкти або публікують інтерв'ю з діячами Церков і релігійних організацій, релігієзнавцями, фахівцями з культури, історії, політики тощо.

Висновок. Отже, релігійна тематика в часописі «Український тиждень» реалізується у багатьох жанрах, які відповідають тематичним напрямам. Зокрема, конфесійній тематиці, в якій значно переважають проблеми православ'я, інші конфесії і релігійні організації висвітлюються значно менше. Всі публікації релігійної тематики можна скомпонувати у три групи: історично-церковні статті, проблемні публікації, подорожні нариси. Також зафіксована жанрова модифікація — матеріали, які можна визначити як подорожні нариси, насправді є рекламними статтями. У всіх публікаціях дотримано принципу наближення інтересів до читацької аудиторії. В «Українському тижні» спостерігається типова картина для усіх друкованих видань — спеціалізація журналістів з релігійної тематики.

1. *Бойко А. А.* Релігія в мас-медіа / А. А. Бойко. — К., 2010. — 156 с.
2. Гід журналіста / упоряд. А. Лазарєва. — К., 1998. — 96 с.
3. *Здоровега В. Й.* Теорія і методика журналістської творчості / В. Й. Здоровега. — 3-тє вид. — Львів : ПАІС, 2008. — 358 с.
4. *Кашинская Л. В.* Духовно-религиозная проблематика / Л. В. Кашинская // Проблематика СМИ : учеб. пособ. — М. : Аспект-Пресс, 2008. — С. 178—191.
5. *Мельник Г. С.* Основы творческой деятельности журналиста / Г. С. Мельник, А. Н. Тепляшина. — СПб. : Питер, 2006. — 272 с.
6. *Панцерев К. А.* Путевой очерк: эволюция и художественно-публицистические особенности жанра : дис. ... канд. филол. наук : 10.01.10 / Панцерев Константин Арсеньевич. — СПб., 2004. — 207 с.
7. *Самарцев О. Р.* Творческая деятельность журналиста / О. Р. Самарцев. — М. : Академический проект, 2007. — 528 с.

Олена Рижко

ЖАНР РЕЦЕНЗІЇ У ВИДАННЯХ УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

Розглядаються особливості функціонування жанру рецензії у греко-католицьких виданнях.

Ключові слова: *рецензія, жанр, літературно-мистецька критика, оціночне судження.*

Рассматриваются особенности функционирования жанра рецензии в греко-католических изданиях.

Ключевые слова: *рецензия, жанр, литературно-художественная критика, оценочное суждение.*

This article deals with peculiarities of critique genre functioning in Greek-Catholic publications.

Key words: *critique, genre, literary and art criticism, judgement.*

Звернення до заявленої теми зумовлене потребою пошуку шляхів удосконалення практичної підготовки майбутніх журналістів, зокрема в галузі літературно-художньої критики, оскільки, як слушно зауважує науковець О. Іванова, «одна з функцій журналістських матеріалів про літературу — визначити значимість даного явища, його цінність, а також впорядкувати процес функціонування мистецтва» [2, с. 176].